
СМЕРНИЦЕ ЗА БИБЛИОТЕЧКЕ УСЛУГЕ ЗА МЛАДЕ

Секција библиотека за децу и младе

УДК 027.625(062)

намењене младима нису најбоље разрађене у свим земљама, ове смернице су израђене с уверењем да је доба младости јединствен период у животу. Млади имају право на исти квалитет библиотечких услуга какав се нуди и другим старосним групама становништва. Због тога свака библиотека треба да установи услуге за младе као део својих основних услуга. Библиотечке услуге за младе треба развијати у општем контексту библиотечких услуга и у сарадњи са другим институцијама.

ПРВИ ДЕО

Увод

Ове смернице су намењене:

- активним библиотекарима у свим типовима библиотека и друштвених заједница, у градским и сеоским областима у целом свету, стручњацима, помоћницима и волонтерима
- онима који управљају библиотекама и онима који одлучују о њима
- наставницима и студентима библиотекарства.

Свака јавна библиотека ради и пружа услуге у средини која има своје посебности, па зато има другачије приоритете и потребе. Иако посебне услуге

Задатак и циљеви

„Јавна библиотека, као локална капија знања, пружа основне услове за учење током читавог живота, самостално доношење одлука, и културни напредак појединаца и друштвених група.“

(UNESCO/IFLA Манифест за јавне библиотеке, 1995.)

UNESCO Манифест прокламује веровање у јавну библиотеку као животворну снагу за образовање, културу и информисање.

„Адолесценци захтевају нарочиту пажњу, јер многи од њих у овом периоду живота зајостављају добровољно читање. Библиотекари и групе који су ујознали са њиховим психолошким и емоцивним развојем треба да

Подстици увођење адолесцената у широки спектар књига које су у сагласју са њиховим промењеним интересовањима.“

(Повеља за Читаоца, Међународна комисија за књигу и Међународно удружење издавача, 1992.)¹

Библиотеке могу бити снажна подршка појединцу да успешно пређе из детињства у одрасло доба, тако што ће му обезбедити приступ изворима, заједно са окружењем које је подстицајно за интелектуални, емотивни и друштвени развој, и пружити му позитивну алтернативу проблемима у друштву.

Циљеви услуга за младе

- Да обезбеде прелазак са услуга намењених деци на услуге за одрасле.
- Да подстици учење током читавог живота, промовишући читање и библиотеке.
- Да мотивишу читање током читавог живота, ради долажења до информација и из задовољства.
- Да побољшавају вештине информационе писмености.
- Да обезбеде библиотечке колекције и услуге за све младе у једној заједници, како би задовољиле њихове образовне, информативне, културне и доколичарско-разонодне потребе.

Циљеви Смерница

Ове смернице су списак идеја, из међународне перспективе, које могу подстаћи инспирацију како обучених тако и неискусних библиотекара, чији је посао да пружају услуге младој публици.

¹ Charter for the Reader, International Book Comitee and International Publishing Association, 1992

ДРУГИ ДЕО

Дефиниција циљне групе

Циљна група (млади) може да се дефинише као група људи која је између детињства и одраслог доба. Циљна група обухвата све припаднике, без обзира на расу, веру, културни миље, умне или физичке способности.

Потребе ове циљне групе

Библиотека мора бити отворена за сваког, и зато мора поштовати различите културне потребе. Културне потребе имају корене у усменој и визуелној традицији, у друштвеним променама, променама друштвеног статуса, у културној разноликости, у маштањима и сновима. Те потребе треба да нађу свој одраз у снабдевању библиотечким изворима, у услугама и програмима, као и у физичком уређењу библиотеке.

Важно је да услуге намењене младима библиотекари не осмишљавају сами, него да у томе сарађују са представницима циљне групе. Према младима се треба односити с поштовањем, треба их прихватати и разумети да се њихови укуси понекад разликују од оног што библиотеке традиционално нуде. Они треба да буду активно укључени у планирање, реализацију и вредновање извора, услуга и програма.

Грађа

Потребе младих су веома разнолике, тако да извори треба да одражавају те разлике. Због тога библиотека треба да има изворе за све групе, укључујући младе са смањеним способностима, као и друштвене и језичке мањине, за потребе:

- информисања и образовања
- доколице/разоноде

- културне разноликости
- различитих језика.

Облик и садржај тих извора треба да узме у обзир различите типове корисника, њихова интересовања, интелектуалне способности и културни миље из којег потичу. Треба водити рачуна да се понуди широк избор стрипова, романа, популарних часописа и актуелне популарне музике.

У колекцији се могу наћи следеће врсте грађе.

Штампана грађа:

- Књиге
- Часописи
- Збирка исечака из штампе и брошура
- Постери.

Некњижна грађа:

- Аудио касете
- CD-ови
- Мултимедија (CD-ROM, CDI)
- Рачунарски програми
- Видео касете
- Друштвене, и игре које се играју на рачунару
- Приступ локалним, националним и међународним мрежама.

Библиотека мора бити одговарајуће опремљена да би задовољила потребе корисника, на пример, мора имати довољан број рачунара, видео уређаја и слушалица.

Услуге и програми

Сврха услуга и програма јесте да задовоље потребе младих које се стално мењају, укључујући све културне групације и младе са посебним потребама.

Непрекидно процењивање потреба младих је основна обавеза сваке библиотеке. Неопходно је да млади учествују у планирању услуга и програма (саветодавне групе са краћим или дужим мандатом, механици за добијање повратних информација, као што су поруке на зидним паноима, бележнице, електронске огласне табле).

Ако је за младе намењен неки посебан простор, намештај у њему и опште уређење треба да одражава укус и афинитете корисника и да буде одвојен од простора намењеног деци.

Библиотека треба да обезбеди људе обучене и вољне да одговоре на специфичне потребе младих.

Примери услуга које се препоручују

- Пружање референсних информација (укључујући помоћ за израду домаћих задатака)
- Извођење обилазака библиотеке
- Побољшање писмености и обука за коришћење рачунара (употребом штампаних и електронских извора)
- Пружање савета на тему „Шта читати?“ (појединцима и групама)
- Подстицање коришћења збирки у свим форматима
- Олакшавање приступа спољним изворима, на пример референсним изворима, међубиблиотечка позајмица
- Јачање јавне свести о библиотечким услугама за младе
- Сарадња са другим добављачима информација и услуга у заједници
- Пружање услуга посебним групама (млади са сметњама, малолетни родитељи, они који се образују у затворима и болницама).

Примери програма који се препоручују

- Разговори о књигама
- Причање прича
- Дебатне групе и клубови
- Информативни програми на посебне теме (на пример, здравље, избор занимања, актуелна питања)
- Посете познатих особа (аутори, спортисти)
- Представе (музичке, уметничке, драмске)
- Програми који се остварују у сарадњи са институцијама и групама у локалној заједници
- Стваралаштво младих (драмске представе, издања, ТВ и видео продукција, часописи)
- Радионице.

ТРЕЋИ ДЕО

Сарадња са другим институцијама

За квалитетне услуге за младе неопходно је повезивање са другим стручним и волонтерским институцијама у локалној заједници. Активности младих на пољу културе, образовања и друштвеног живота морају бити усклађене, да се локалне институције не би међусобно такмичиле, већ да би сарађивале на добробит младих. Многи библиотекари имају потребне изворе и знања, тако да могу бити стручни координатори, на добробит младих људи.

Повезивање у домену културе

Повезивањем у домену културе пажња се делотворно усмерава на идентитет у мултикултурном друштву, да би се задовољиле потребе младих особа. Јавна библиотека која ради заједно са другим установама

културе и са младима може да планира културне програме попут:

- књижевних манифестација
- музичких и филмских фестивала
- карневала
- позоришних представа различитих етничких група
- изложби фотографија
- играчких представа
- играчких представа на отвореном.

Повезивање у домену образовања

Школе су најважнији партнери библиотеке која услужује младе. У многим земљама и крајевима постоји само школска библиотека, јавна библиотека или, понекад, мешовита библиотека која услужује све.

Ако школске и јавне библиотеке сараднички планирају свој рад, интересовања и потребе младих људи ће се боље задовољавати.

Препоручује се склапање формалног договора – да би примена сарадничког планирања била гарантована.

Друге образовне установе које пружају и библиотечке услуге могу да раде заједно са школском и јавном библиотеком, у оквиру електронске мреже за међубиблиотечку позајмицу. Такве образовне установе су:

- Више школе и факултети
- Универзитети
- Техничке школе
- Уметничке школе
- Школе за младе са сметњама
- Школе у затворима и болницама.

Кроз сарадњу образовних установа могу се обезбедити:

- међубиблиотечка позајмица
- програми обуке библиотекара/едукације корисника
- кампање за промоцију читања
- програми информатичког описмењавања
- културни програми.

Образовним установама које немају школску библиотеку неопходне су услуге других библиотека да би ученици стекли знања о коришћењу библиотека и могли самостално да користе библиотечки систем.

Повезивање на друштвеном плану

Да би се осигурало да ће запослени у библиотекама на стручан начин сарађивати са младима важна је сарадња са одређеним организацијама:

- Организацијама за социјално старање
- Организацијама за запошљавање
- Организацијама које се баве социјалним радом
- Организацијама које обезбеђују примену закона.

Да би се прибављале информације о актуелним кретањима и друштвеним проблемима који се развијају, и ова мрежа треба да буде састављена од стручњака, волонтера, родитеља, те пријатеља библиотеке.

Запослени у библиотеци морају пронаћи сопствени модел сарадње са колегама из других библиотека. Библиотека треба да сарађује са разним партнерима како би пратила ситуацију и израђивала свој стратешки план.

ЧЕТВРТИ ДЕО

Планирање

Библиотека треба да афирмише услуге за младе на неки од следећих начина:

- Подстицањем благонаклоног става према младима код свих припадника библиотечког особља.
- Израдом програмских изјава које се односе на младе, укључујући ставове на следеће теме: да се младима обезбеди приступ свим расположивим збиркама и изворима информација; поштовање права другог и права на библиотечке изворе; осигурање интелектуалних слобода; и обезбеђивање једнаких и одговарајућих услуга свим младим људима.
- Обезбеђивањем средишњег места (или простора) за услуге намењене младима.
- Најделотворнијим начином пружања услуга младима преко именована једне особе посебно задужене за то.

Пожељне карактеристике запослених

Запослени у библиотеци треба:

- да разумеју и поштују младе
- да су упознати са књижним и некњижним изворима
- да су упознати са библиотечким фондом и другим изворима који постоје у локалној заједници
- да су спремни да уче
- да су довољно прилагодљиви да прихвате и спроведу промене
- да могу пружати информације на основу свих одговарајућих извора
- да заступају интересе младих.

Образовање и обука запослених који раде са младима

Запослени у библиотеци који раде са младима треба да имају:

- основна библиотекарска знања
- способност вредновања и бирања књижне и некњижне грађе
- знање о развојним карактеристика младих људи
- познавање информационе политике и питања која су у вези са истом
- познавање традиционалног и електронског прибављања информација.

Планирање услуга

При планирању услуга треба:

- изградити програмски документ о управљању фондом
- у сарадњи са младима испланирати програм услуга који најбоље одговара њиховим потребама
- установити буџет у којем су циљеви поређани по важности
- реализовати програме прикупљања средстава за младе
- успоставити критеријуме вредновања.

Вредновање услуга

Вредновање библиотечких услуга намењених младима треба да обухвати квалитативне и квантитативне мере делотворности. Статистички подаци треба да се прикупљају на исти начин како се то чини за библиотечке услуге уопште.

Неки од поступака мерења коришћења библиотеке за младе су:

- Број посета библиотеци, изражен кроз проценат популације младих особа.
- Боравак младих у библиотеци.
- Чланство младих, изражено кроз проценат у укупној популацији.
- Број јединица које су користили млади.
- Коришћење грађе у библиотеци.
- Бројке које се односе на позајмицу.
- Референсне услуге у односу на број младих особа које су их користиле.
- Стопа задовољених информационих упита.
- Просечна посећеност младих на програмима који су им намењени.
- Организоване посете библиотеци група које иначе не користе услуге библиотеке.
- Посете библиотекара таквим групама.
- Усмене информације и утисци о успешности програма и услуга.

Вредновање може да буде добро полазиште за разглашавање и рекламирање библиотечких услуга. Један од начина да сазнамо шта млади желе јесте да их питамо, путем упитника (квантитативна метода) или интервјуа (квалитативна метода).

ПЕТИ ДЕО

Маркетинг

Младе можемо да информишемо о постојању нове, посебне службе у библиотеци, која је њима намењена на неки од следећих начина:

- давањем информација на местима на којима се млади сусрећу и сакупљају, на пример у биоскопима или кафићима
- информацијама које треба да буду привлачно представљене, за њихов дизајн се могу ангажовати млади људи.

Да би се млади заинтересовали, они треба да доживе:

- да их запослени дочекују пријазно, да желе да они буду ту и да поново дођу
 - библиотеку као место на ком се осећа живот и које је отворено за промене
 - могућност да учествују у једном успешном догађању које је део промотивне кампање.
- Услуге скоро сасвим зависе од задовољних корисника, који ће своја добра искуства усмено преносити другима.

Међународна федерација библиотечких удружења и институција (IFLA)

Секција библиотека за децу и младе

Ако вас занима рад Секције библиотека за децу и младе, учланите се у IFLA и пријавите у ову секцију.

Удружења и институције могу да се учлане у IFLA; институције и појединци могу да буду придружени чланови.

Ову брошуру израдила је Секција библиотека за децу и младе.

Придружите нам се, јер вам то пружа:

- прилику да учествујете у светском форуму за разговоре, сарадњу и развој једне суштински важне области библиотечког деловања
- могућност да дате вредан допринос својој струци кроз отворену међународну размену идеја
- редовно обавештавање о помацима у овој области, кроз билтене, конференције и семинаре.